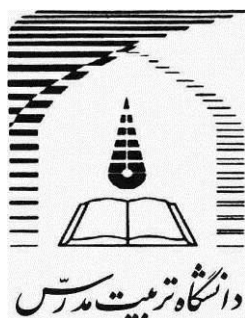

3
1

A stylized, calligraphic signature or mark in black ink on a white background. The mark consists of several interconnected, fluid strokes. At the top, there is a small, distinct character that resembles the number '3'. Below this, the strokes form a complex, abstract shape with a large, rounded loop on the left side and a long, thin tail extending to the right. A small dot is visible near the bottom right of the main structure.

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته: ارتباط تصویری

بررسی کارکردهای فتوگرافیک در طراحی پوستر و بیلبورد با رویکرد

نشانه شناسی

پروژه عملی: طراحی پوستر با تکنیک فتوگرافیک

احسان پارسا

استاد راهنما:

دکترسید ابوتراب احمد پناه

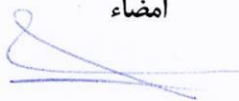

استاد مشاور:

دکتر فرزانه سجودی

بهمن ۱۳۹۳

تأیید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای احسان پارسا تحت عنوان: بررسی کارکردهای فتوگرافیک در طراحی پوستر و بیلبرد با رویکرد نشانه شناسی - پروژه عملی: طراحی پوستر با تکنیک فتوگرافیک را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تأیید می کنند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
	استادیار	آقای دکتر سید ابوتراب احمدپناه	۱- استاد راهنما
	دانشیار	آقای دکتر فرزانه سجودی	۲- استاد مشاور
	مربی	آقای مصطفی اوجی پور	۳- استاد ناظر
	استاد	آقای دکتر محمد خزایی	۴- استاد ناظر
	استاد	آقای دکتر محمد خزایی	۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب احسان پارسا، دانشجوی رشته ارتباط تصویری ورودی سال تحصیلی ۱۳۹۱.. مقطع کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:.....

تاریخ:.....

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته ارتباط تصویری است که در سال

۱۳۹۳ در دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس به

راهنمایی /جناب آقای دکتر سید ابوتراب احمد پناه، و مشاوره جناب آقای دکتر دکتز فرزانه سجودی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب احسان پارسا دانشجوی رشته ارتباط تصویری مقطع کارشناسی ارشد

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: احسان پارسا

تاریخ و امضا:

چکیده :

تا کنون پوسترهای زیادی به صورت استعاره یا بر پایه مجاز و کنایه در سراسر دنیا خلق شده است اما تمیز دادن این آثار و دسته بندی آنها بر مبنای آرایه های ادبی اشراق و تسلط بر ادبیات کلاسیک را می طلبد. آرایه های ادبی در ادبیات به صورت کلامی به کار می روند در صورتی که در آثار گرافیک به صورت غیر کلامی و تصویری قابل در یافت هستند. از آنجاییکه دخل و تصرف در عکس می تواند گونه های مختلفی از انواع فتو گرافیک را به وجود آورد، بعضی از آنها مشابهت هایی با برخی از صنایع ادبی پیدا می کند. این مقاله با هدف خوانش تطبیقی پوسترهای فتوگرافیک با رویکرد نشانه شناسی از منظر آرایه های ادبی قصد دارد ضمن پاسخ به سئوالات ذیل تعداد ۱۴ پوستر را از منظر نشانه شناسی (استعاره، مجاز و کنایه) تجزیه و تحلیل کند.

۱- تا چه اندازه آشنایی با ادبیات و دانستن آرایه های ادبی می تواند به غنای پوستر کمک کند؟

۲- نقاط اشتراک و افتراق فنون بلاغی کلامی و غیر کلامی (تصویری) چگونه است؟

بررسی ۱۴ نمونه پوستر انتخابی این پژوهش نشان می دهد که اغلب طراحان گرافیک ایرانی و غیر ایرانی برای بیانی رساتر در آثار خود به دنیای استعاره و دیگر آرایه های ادبی وارد می شوند. زمانی که طراح گرافیک از بیان مستقیم پیام پوستر پرهیز می کند قدم در وادی این صنایع ادبی می گذارد. همانگونه که در ادبیات می توان جزییات آرایه ها را مانند: " ارکان تشبیه، نوع استعاره، نوع کنایه و یا نوع مجاز " را مشخص نمود، در فنون بلاغی غیر کلامی (تصویری) نیز می توان با کمی درنگ و تامل در پوستر چنین کرد.

واژگان کلیدی: استعاره، مجاز، کنایه، فنون بلاغی غیر کلامی، نوشتار، فتوگرافیک، نشانه شناسی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فهرست تصاویر.....	ج
فصل اول: مقدمه و کلیات تحقیق.....	۱
مقدمه	۲
فصل دوم: مبانی نظری.....	۵
۱-۲-۱- بحثی پیرامون آرایه های ادبی.....	۶
۱-۲-۱-۱- تشبیه.....	۷
۱-۲-۲- استعاره.....	۱۳
۱-۲-۳- مجاز.....	۱۸
۱-۲-۴- کنایه.....	۲۳
۲-۲- نظریه های معاصر استعاره و مجاز.....	۲۸
۱-۲-۲- فنون بلاغی (تشبیه، استعاره، مجاز و کنایه) غیر کلامی (تصویری).....	۳۳
۳-۲- عکس، مبنای فتو گرافیک.....	۳۸
۱-۳-۲- خوانش عکس.....	۴۱
۲-۳-۲- خوانش معنای صریح و ضمنی عکس.....	۴۳
۳-۳-۲- دخل و تصرف در عکس.....	۴۶
۴-۳-۲- پوستره های فتو گرافیک.....	۵۱
۵-۳-۲- تصویر از منظر ارتباط شناسی و نشانه شناسی.....	۵۷

۶۱	نقش نوشتار و تصویر در طراحی گرافیک
۶۵	فصل سوم: تحلیل پوستر
۹۹	نتیجه گیری
۱۰۲	فهرست منابع
۱۰۵	شرح و تصاویر کار عملی
۱۱۸	چکیده انگلیسی

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۳۴.....	تصویر ۲- ۱. نمونه مجاز.....
۴۲.....	تصویر ۲- ۲. از مجموعه عکس های سازمان عفو بین الملل.....
۴۶.....	تصویر ۲- ۳. فتوگرام، ویلیام هنری فاکس تالبوت.....
۴۷.....	تصویر ۲- ۴. ال لیسیتسکی، سازنده ۱۹۲۴.....
۴۸.....	تصویر ۲- ۵. ورتو گراف، الوین لنگدان کابرن.....
۵۰.....	تصویر ۲- ۶. ریوگراف، من ری.....
۵۲.....	تصویر ۲- ۷. فتو مونتاز : هانا هوخ.....
۵۲.....	تصویر ۲- ۸. فتو مونتاز ۱۹۲۳، رائل هاوسمان.....
۵۴.....	تصویر ۲- ۹. پوستر فتومونتاز برای انتشارات فرانکفورتی.....
۵۴.....	تصویر ۲- ۱۰. پوستر فتومونتاز برای انتشارات فرانکفورتی.....
۵۶.....	تصویر ۲- ۱۱. پوستر موسیقی، میشل باتوری.....
۵۶.....	تصویر ۲- ۱۲. پوستر تحریم توتال، آلن لو کرنک.....

- تصویر ۳-۱. پوستر سالگرد هیروشیما ۶۹
- تصویر ۳-۲. پوستر برای ارتش سازمان ملل ۷۲
- تصویر ۳-۳. لاک پشت ۷۳
- تصویر ۳-۴. پوستر اتحاد ۷۵
- تصویر ۳-۵. پوستر صورت غذای یک مستمری بگیر ۷۷
- تصویر ۳-۶. پوستر اطلاع رسانی در مورد بیماری آسم کودکان ۷۹
- تصویر ۳-۷. پوستر ۱۱ سپتامبر ۸۱
- تصویر ۳-۸. عکس از حادثه انفجار برج های دوقلو ۸۲
- تصویر ۳-۹. پوستر یازره سپتامبر ۸۳
- تصویر ۳-۱۰. پوستر ضد جنگ ۸۴
- تصویر ۳-۱۱. پوستر مکبث ۸۶
- تصویر ۳-۱۲. تبلیغ آبمیوه های Dos Pi nos ۸۸
- تصویر ۳-۱۳. تبلیغ خمیر دندان Colgate ۹۰
- تصویر ۳-۱۴. پوستر تبلیغ کتاب ۹۱
- تصویر ۳-۱۵. پوستر ضد جنگ ۹۳
- تصویر ۳-۱۶. پوستر شخصی از یوسی ل مل ۹۵
- تصویر ۳-۱۷. پوستر صلح، ابراهیم حقیقی ۹۷

- تصویر ۳- ۱۸. آرم ضد فعالیت های هسته ای ۹۹
- تصویر ۳- ۱۹. پوستر حفظ محیط زیست ۱۰۷
- تصویر ۳- ۲۰. پوستر سیگار نکشید ۱۰۸
- تصویر ۳- ۲۱. پوستر دموکراسی ۱۰۹
- تصویر ۳- ۲۲. پوستر اهداء خون ۱۱۰
- تصویر ۳- ۲۳. پوستر طفلان مسلم ۱۱۱
- تصویر ۳- ۲۴. پوستر ضرب المثل ۱۱۲
- تصویر ۳- ۲۵. پوستر خشم ۱۱۳
- تصویر ۳- ۲۶. پوستر بزرگداشت فرخی یزدی ۱۱۴
- تصویر ۳- ۲۷. پوستر ازدواج دانشجویی ۱۱۵
- تصویر ۳- ۲۸. بیلبرد مواظب کودکان خود باشید ۱۱۶
- تصویر ۳- ۲۹. پوستر معرفی طراح ۱۱۷

فصل اول: مقدمه و کلیات تحقیق

مقدمه :

وقتی سخن از استعاره ، مجاز، کنایه و تشبیه به میان می آید . بیشتر مصداق های ادبی در ذهن ما نقش می بندد. کما اینکه آثار گرافیکی کثیری را می توان برشمرد که در چنین زمره ای قرار می گیرند. و تا کنون از این منظر کمتر بدان پرداخته شده است. علم نشانه شناسی و صاحب نظران این عرصه بیشتر علاقه شان را به عکس معطوف داشته اند و کمتر به آثار گرافیک پرداخته است، لذا این مهم ایجاب می کند برای دست یابی به بیانی قوی تر و خوانش بهتر آثار گرافیک، چنین تطبیق ها یی صورت گیرد. هر چند تطبیق خوانش تصویری آثار گرافیک از منظر آرایه های ادبی و نشانه شناسی دشوار می نماید اما تامل در آثار را دو چندان ولذت کشف چنین ویژگیهایی باعث درک بهتر این آثار و ارتقاع سطح علمی گرافیک می گردد. ارزش زیبایی شناختی بیان غیر مستقیم اثر گرافیک در آن است که مخاطب بادرنگ و تلاش ذهنی می باید به معنای پوشیده در اثر ره یابد. و به قول میر جلالدین کزازی سخن به کنایه رسا تر از آشکارگی در سخن است. (کزازی، ۱۳۷۰)

دخل و تصرف در عکس – فتوگرافیک- گونه ای برخورد یا شگرد گرافیکی است که برخی از طراحان برای دست یابی به بیانی نمادین و نشانه شناسانه بکار میبرند که غالب اصلی کار بر پایه ی دگرگونی عکس ، جهت بیانی فراتر از آن می باشد. تعداد قابل توجهی از آثار گرافیک به شیوه فتوگرافی طراحی و تولید شده اند. عکسهایی که با دخالت طراح در آنان در زمره آثار گرافیک قرار گرفته اند.

از آنجاییکه عکس به عنوان یک نشانه محسوب می شود و بر مفهوم دیگری دلالت میکند. دخالت آگاهانه در عکس می تواند معنا و مفهوم آن را تغییر دهد، در نتیجه پیام آن نیز به تبع تغییر خواهد کرد. ایجاد تغییر در عکس معمولاً به شیوه های گوناگونی انجام می گیرد. در برخی از این آثار تنها با اندک دخل و تصرف و اضافه کردن نوشتار و در برخی دیگر با حذف و اضافه بیشتر یا حتی به

صورت استعاری خلق می شوند. دسته بندی و بررسی انواع نگرشها نسبت به این شیوه از رویکردها می تواند به شناخت و اهمیت این شیوه منجر گردد که در این پژوهش با رویکردی نشانه شناسانه بدان پرداخته خواهد شد.

هدف:

پیوند زدن آثار گرافیک با ادبیات که میراث کهن این مرز و بوم به حساب می آید. شناسایی قابلیت های عکس و تکنیک فتو گرافیک، شناخت و به کار گیری علم نشانه شناسی در گرافیک. بیان معانی تصاویر با ایجاد دگرگونی و دخل و تصرف آگاهانه در آنها.

سؤالات تحقیق:

- ۱- ایجاد دگرگونی در عکس بیشتر برای رسیدن به فرم بهتر است یا به معنای گویا تر؟
- ۲- رابطه ی بین تصویر و نشانه های نوشتاری چگونه است؟
- ۳- دانستن و به کارگیری صنایع ادبی در طراحی پوستر و بیلبورد چه اهمیتی برای طراحان گرافیک دارد؟

فرضیه ها/ پیش فرض ها:

- ۱- با تغییر و دخل و تصرف در عکس میتوان علاوه بر رسیدن به فرم دلخواه، به مفاهیم عمیق تری دست یافت.
- ۲- نوشتار در کنار تصاویر می توانند دلالت های ضمنی را به دلالت های صریح تبدیل کند.
- ۳- دانستن صنایع ادبی می تواند تاثیر مستقیم بر بینش طراح را داشته باشد و آثارش را به سمت بیان غیر مستقیم سوق دهد.

پیشینه تحقیق :

ضمن ارج نهادن به کلیه مطالبی که تاکنون در حوزه پوستر ارائه گردیده به نظر می رسد تا کنون از این منظر کمتر به بررسی کارکردهای فتوگرافیک در طراحی پوستر با رویکرد نشانه شناسی (آرایه های ادبی) پرداخت شده است. از جمله پایان نامه هایی که تا حدی به موضوع این پژوهش نزدیک بوده است می توان به پایان نامه های ذیل اشاره نمود:

پایان نامه کارشناسی ارشد، کیمیا امامی به با عنوان نشانه شناسی پوستر. ۱۳۹۱ دانشگاه هنر تهران .

پایان نامه کارشناسی ارشد ، سرور دهقانی با عنوان بررسی محتوی در پوستر های فتوگرافیک. ۱۳۸۱ دانشگاه هنر تهران.

پایان نامه کارشناسی ارشد رکسانا قهرمانلو، با عنوان استعاره در تبلیغات، دانشگاه هنر تهران، ۱۳۸۷

روش تحقیق (توصیفی – تحلیلی)

در این ابتدا با مروری بر ادبیات کلاسیک ایران برخی از آرایه های ادبی بازگو خواهد شد، در پی آن در راستای کارکرد های نشانه شناسی و ارتباط شناسی، مباحثی مرتبط با آرایه های ادبی با نگاهی به آراء صاحب نظران معاصر مطرح می گردد. پس از آن تکنیک یا شیوه فتوگرافیک مورد بررسی خواهد گرفت. در نهایت با ارائه نمونه هایی از پوستر های مختلف از طریق روش تحلیلی بررسی می شوند. برای انجام این عمل از شیوه های مرسوم اعم از منابع و مآخذ کتابخانه ای ، اینترنت و اسنادی که تا کنون در این باره نگاشته شده است، همچنین مقالات معتبر نوشته شده در مجلات مشهور ایرانی، غربی و استفاده از اساتید مجرب در این حوزه به صورت میدانی استفاده خواهد شد.

فصل دوم: مبانی نظری

۲-۱- بحثی پیرامون آرایه های ادبی

مقدمه

آنچه در این پژوهش مورد بحث قرار خواهد گرفت خوانش پوستر های فتو گرافیک با رویکرد آرایه های ادبی از منظر نشانه شناسی است. عکس، نشانه شناسی و آرایه های ادبی سه پایه اصلی تشکیل دهنده پوستر های مورد بحث خواهد بود. بدیهی است پرداختن مفصل به هر کدام از این مباحث در یک پژوهش تقریباً ناممکن است. اما برای درک و انجام تحلیل پوستر از منظر نشانه شناسی و تطبیق آنها با آرایه های ادبی، ضرورت آشنایی و مرور برخی از تعاریف صنایع ادبی کلاسیک و در پی آن نشانه شناسی و پوستر های فتو گرافیک که در فصل بعدی بدان پرداخته خواهد شد الزامی است. از این رو سعی بر این است که مطالبی که در فصل سوم جهت (تجزیه و تحلیل پوستر) به کار می رود آورده شود. ابتدا تعاریف و نمونه های ادبیات کلاسیک را مورد بحث قرار می دهیم. میزان تأثیر گذاری « بیان غیر مستقیم » در آفرینش های ادبی انسان و همچنین نقش آن در به وجود آوردن پدیده های ذوقی و هنری بر کسی پوشیده نیست. « بیان » در لغت به معنای روشنی آمده است و در اصطلاح : «دانشی است که به یاری آن می توان یک یا چندین معنی را به طرق گوناگون ادا کرد چنان که به حسب روشنی و وضوح یا ابهام و تاریکی با هم تفاوت آشکار داشته باشند.» (تجلیل ، ۱۳۶۲، ص ۴۵)

با آرایه تعریف تشبیه به استقبال دیگر آرایه های ادبی می رویم.

تشبیه یادآوری همانندی و شباهتی است که از جهتی یا جهاتی میان دو چیز مختلف وجود دارد، چنانکه گفته اند تشبیه اخبار از «شبه» است و آن عبارت است از اشتراک دو چیز در یک یا چند صفت و یاد آور شده اند که همه صفات را نمی توان بر شمرد. (شفیعی کدکنی، ۱۳۵۸ص ۵۳)

طرفین تشبیه هیأت مجموعی را نشان می دهند که با وجود معنای حقیقی و قاموسی خیال انگیز و شاعرانه است. شاعر پس از مشاهده اشیا و مناظر چیزهایی که به عنوان «مشبه به» به یاد می آیند، به کمک نیروی خیال خود، صفت و حالتی خاص پنهان و خموش را که در «مشبه» ظاهر نیست می یابد، و با ذکر مشبه به آن را، عیان و حاضر می کند و اگر چه «مشبه به» غیر از «مشبه» است، این صفت و حالت در وی به حدی آشکار است که ذهن به سرعت آن را در می یابد و «مشبه» سرایت می دهد. و این وصف یا اوصاف همسان که در «مشبه به» ظاهر تر است و شاعر می کوشد آن را به «مشبه» سرایت دهد در حقیقت همان وجه شبه است.

«چون انسان از حقیقت و ماهیت بسیاری از امور واقف نیست و آن چیزها را نمی تواند تعریف کند، آنها را به چیزهایی که شناخته تر و آشنا ترند تشبیه می کند و بدین گونه در تشبیه، استعمال لفظ در معنی حقیقی است و قصد گوینده توصیف و تعریف است و این ساده ترین و اولین طریقه تفنن در بیان معنی است» (زرین کوب، ۱۳۷۱: ۶۷) نگرش شاعر بر محیط بر خاسته از ذوق و تفکر خاص و تجارب شخصی زندگی اوست که این امر موجب اختلاف دید و بینش شاعر می گردد و سبکهای خاصی را باعث می شود. به همین لحاظ، سبک دوره های مختلف شعر فارسی و همچنین سبک خاص هر شاعری را با بررسی تشبیهات و مشبه به هایی که شاعر با آنها الفت گرفته و به علی آنها را، زیاد به کار برده است می توان شناخت. (فرشید ورد، ۱۳۴۹: ۷۰)

و از طرف دیگر با عنایت بر تشبیه، مشکل فهم زمان اثر تا اندازه ای حل می گردد چرا که، هر

قدر تشبیه کهنه تر باشد طبیعی تر و به امور طبیعی ساده نزدیک تر است و بالعکس هر قدر تشبیه ساده تر باشد قدیمی و کهنه تر است، که با توجه به نکات فوق، می توان به سبک شناسی فارسی یاری نمود. و از طرف دیگر از روی همین تشبیهات و درک دقیق «مشبه به» و «استنباط» «وجه شبه» می توان، ملیت، قومیت، شخصیت، آداب و رسوم، مذهب و کیش و عقاید، محیط زندگی و جغرافیای محل، محصولات و امور موجود هر ناحیه و نیز تاریخ صدور تشبیهات را به خوبی معلوم کرد.» (همایی، ۱۳۷۰: ۱۳۸)

استعاره و تشبیه هر دو به صورت خیالی به کار می روند، در این گونه ارتباط اشیا و پدیده ها به دو طریق به هم مربوط می شوند :

از طریق شباهت (تشبیه و استعاره) و از طریق مجاورت (مجاز).

به عبارت دیگر تشبیه مانند کردن چیزی است به چیزی، مشروط بر این که آن ماندگی مبتنی بر کذب باشد نه صدق، یعنی: ادعایی باشد نه حقیقی.

از آنجا که برخی از استعارات و تشبیهات «ایماژ» نیستند یعنی تصویری و هنری و به اصطلاح مخیّل نیستند به آن دسته از استعارات و تشبیهاتی که «ایماژ» هستند صور خیال (Imagery) می گویند: که «وجه شبه» در آنها محسوس و اگر احیاناً انتزاعی است لاقلاً قابل تجسم باشد و در عین حال غیر منتظره و تازه باشد و توجه را جلب کند.» (شمیسا، ۱۳۷۴: ۵۸)

همه شارحان ارسطو رمز لذت بردن از شعر را در، دو چیز دانسته اند: نخست اینکه استعداد محاکات و تشبیه در ذات انسان نهفته است و این از خصایص انسان است. «لذت هنری حاصل نوعی غافلگیر شدن و احساس شگفتی است و این حالت اگر حاصل نشود لذت هنری دست نمی دهد» (شفیعی کدکنی، ۱۳۵۸: ۱۷۳)

از این رو گفته اند: تشبیه یاد آوری همانندی بین دو چیز است یا اخبار وجه شبه است و مهمترین

وظیفه آن اشکار کردن امور پنهان است.

ظهور ناخود آگاه همانند یک چیز در صحنه خیال و کشف راز همانندی بین آن دو چیز به خودی خود با درک لذت و زیبایی همراه است. درک لذت در تشبیه به غریزه انسانی بستگی دارد، زیرا انسان از کشف هر گونه راز بین اشیا و امور لذت می برد. اما زیبایی تشبیه به تقارن و تقابل دو صفت همانند، در دو چیز مختلف مربوط می شود و این درک لذت و زیبایی به زشتی خود آن دو چیز ربطی ندارد. آخر الامر آنکه، غرض از تشبیه به قول قدما، بیان حال مشبه و تقریر آن در، ذهن مستمع می باشد. به طور کلی در بحث تشبیه با چهار قسمت تشبیه که به آنها ارکان تشبیه می گویند برخورد می نمایم که عبارتند از:

۱- مشبه: آنچه که مانند می شود.

۲- مشبه به: آنچه که بدان مانند می کنند

۳- وجه شبه: وصف یا اوصاف همسانی که بیشتر در «مشبه به» نمایان است و ما می کوشیم

آن را به «مشبه» نسبت دهیم.

۴- ادات تشبیه: واژه ای که ماندگی و مشابهت را به یاری آن نشان می دهند.

«حذف ادات، که اندک اندک تشبیه را به استعاره نزدیک می کند، عاملی است برای پر تاثیر

کردن و نیرو بخشیدن به تشبیه زیرا غرض اصلی از تشبیه عینیت بخشیدن به دو چیز مختلف است یا

بهرتر بگوییم عینیت بخشیدن است به دو چیزی که «غیریت» دارند و چون ادات حذف شود عینیت

به صورت محسوس تر و دقیق تری نمایانده می شود در صورتی که آمدن ادات از قبیل «چون» و «

مثل» و «مانند» خود عاملی است برای نشان دادن اینکه مشبه و مشبه به دو امر جدای از

یکدیگرند و دارای غیریت.